

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
2024 YILI İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME NOTU

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından 31 Aralık 2024 tarihi itibariyle ülkelerin derdest başvuru sayılarına ilişkin resmi istatistikler 31 Ocak 2025 tarihinde yayımlanmıştır.

1. AİHM'deki Toplam Derdest Başvuru Sayısı

AİHM'nin toplam iş yükünün, 2018 yılından itibaren tüm ülkeler bakımından artış eğilimine girdiği görülmekle birlikte 2024 yılında bir önceki yıla göre başvuru sayısında %11,83 oranında bir azalış olmuştur. 31 Aralık 2024 itibariyle AİHM önündeki tüm ülkelere ilişkin toplam derdest başvuru sayısı 60.350'dir.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2017	56.250
31.12.2018	56.350
31.12.2019	59.800
31.12.2020	62.000
31.12.2021	70.150
31.12.2022	74.650
31.12.2023	68.450
31.12.2024	60.350

2. AİHM'deki Ülkemizi İlgilendiren Toplam Derdest Başvuru Sayısı

Ülkemiz aleyhine AİHM önünde bekleyen derdest başvuru sayısı, Bakanlığımızın savunma görevini üstlendiği 2012 yılından itibaren azalma eğilimi göstermiştir. Bununla birlikte 15 Temmuz hain darbe girişiminden kaynaklı başvuruların etkisiyle 2018 yılından itibaren başvuru sayısında 2024 yılına kadar artış görülmüştür. Derdest başvuru sayısı, 2023 yılında 23.400 iken 2024 yılında 21.600'e düşmüştür. 2024 yılında bir önceki yıla göre derdest sayısında %7,69 oranında bir azalış olduğu görülmüştür.

2023 yılında Ülkemiz aleyhine toplamda 8.341 yeni başvuru yapılmış iken 2024 yılında ise başvuru sayısının 4.450 olduğu dikkate alındığında yeni başvuru sayısında bir önceki yıla göre %46,64 oranında azalış olduğu anlaşılmıştır.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2012	16.876
31.12.2013	10.931
31.12.2014	9.488
31.12.2015	8.446
31.12.2016	12.575
31.12.2017	7.518
31.12.2018	7.107
31.12.2019	9.257
31.12.2020	11.750
31.12.2021	15.251
31.12.2022	20.100
31.12.2023	23.400
31.12.2024	21.600

Avrupa Konseyine üye 46 ülkenin nüfus yoğunluğu açısından 2024 yılında yapılan “yeni başvurulara” bakıldığında, her 10.000 kişiye düşen başvuru sayısı AİHM tarafından yayımlanan verilere göre Ülkemiz yönünden 0,52 olarak kaydedilmiştir. Bu alanda en yüksek sayı 7,14 ile San Marino’ya, ikinci en yüksek sayı 4,14 ile Monako’ya, üçüncü en yüksek sayı 2,20 ile Hırvatistan’a, dördüncü en yüksek sayı ise 2,12 ile Karadağ’a aittir. Ülkemiz, 2024 yılındaki yeni başvuru sayısı yönünden nüfus yoğunluğu dikkate alındığında 46 ülke arasında 24. sırada yer almaktadır. (Yeni başvuru sayısı 4.450’dir.)

Nüfus yoğunluğu açısından “derdest başvurulara” bakıldığında, Ülkemize yönelik her 10.000 kişiye düşen başvuru sayısı 2,51 olarak kaydedilmiştir. Bu konuda en yüksek sayı 20,22 ile San Marino’ya, ikinci en yüksek sayı 5,25 ile Monako’ya, üçüncü en yüksek sayı 4,63 ile Slovenya’ya, dördüncü en yüksek sayı ise 3,42 ile Ermenistan’a aittir. Ülkemiz 2024 yılında her 10.000 kişiye düşen derdest başvuru sayısı bakımından 7. sırada yer almaktadır. (Derdest başvuru sayısı 21.600’dür.)

Tüm ülkeler açısından bakıldığında 2024 yılında 21.600 toplam “derdest başvuru” ile Ülkemizin ilk, Rusya’nın (8.150) ikinci, Ukrayna’nın (7.700) üçüncü, Romanya’nın ise (3.850) dördüncü sırada bulunduğu görülmektedir.

3. *Türkiye Hakkında Verilen Kararlar*

2024 yılında AİHM, Ülkemiz hakkında toplam 6.190 başvuruyu sonuçlandırmış olup bunlardan sadece 67’sinde ihlâl kararı vermiştir. AİHM diğer başvuruları ise ihlâl bulunmama, kabul edilebilirlik koşullarını karşılamama ya da düşme veya çeşitli nedenlerle reddetmiştir.

a. *İhlâl Kararları*

2024 yılında 302 karar ile en çok ihlâl kararı Rusya Federasyonu’na yönelik verilmiştir. İkinci sırada ise 153 ihlâl kararı ile Ukrayna yer almaktadır. Ülkemiz hakkında verilen ihlâl karar sayısı 67’dir. Ülkemiz aleyhinde 2018 yılında 140, 2019 yılında 96, 2020 yılında 85, 2021 yılında 76, 2022 yılında 73, 2023 yılında 72 ihlâl kararı verildiği, 2024 yılında ise 67 ihlâl kararı verildiği dikkate alındığında genel itibari ile düşüş eğiliminin yıllar bazında devam ettiği görülmektedir. 2024 yılında verilen ihlâl karar sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık %6,94 oranında bir azalma görülmektedir.

Nüfus yoğunluğu açısından ihlâl kararlarına bakıldığında, 2024 yılında her 10.000 kişiye düşen ihlâl sayısı Ülkemiz yönünden 0,008 olarak kaydedilmiştir. Bu konuda en yüksek sayı 0,276 ile Monako’ya, ikinci en yüksek sayı 0,144 ile Karadağ’a, üçüncü en yüksek sayı

0,131 ile Malta'ya, dördüncü en yüksek sayı ise 0,064 ile Arnavutluk'a aittir. Ülkemiz 2024 yılında her 10.000 kişiye düşen ihlâl sayısı bakımından 29. sırada yer almaktadır.

2024 yılında ihlâl kararlarının dağılımına bakıldığında;

Sözleşmenin 3. maddesi (İşkence Yasağı) yönünden önceki yılda olduğu gibi herhangi bir ihlâl kararı bulunmamaktadır. Kötü muamele yasağına ilişkin esas yönünden sadece 1 ihlâl kararı verilmiştir. 2022 yılında 6, 2023 yılında 3 ihlâl kararı verildiği gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu görülmektedir. Kötü muamele yasağına ilişkin usul yönünden sadece 2 ihlâl kararı verilmiştir. 2023 yılında 4 ihlâl kararı verildiği gözetildiğinde düşüş eğilimi bulunmaktadır.

Sözleşmenin 6. maddesine (Adil Yargılanma Hakkı) ilişkin 13 ihlâl kararı bulunmaktadır. Bu maddeye ilişkin 2023 yılında 17 ihlâl kararı verildiği gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu anlaşılmaktadır. Yargı kararlarının icra edilmemesi ile ilgili geçen sene olduğu gibi bu sene de ihlâl kararı bulunmamaktadır.

Sözleşmenin 7. maddesine (Kanunsuz Ceza Olmayacağı) ilişkin ihlâl kararı bulunmamaktadır. Bu maddeye ilişkin 2023 yılında 1 ihlâl kararı verildiği gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu anlaşılmaktadır.

Sözleşmenin 8. maddesine (Özel ve Aile Hayatına Saygı) ilişkin 9 ihlâl kararı bulunmaktadır. Bu maddeye ilişkin 2023 yılında 15 ihlâl kararı verildiği gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu anlaşılmaktadır.

Sözleşmenin 11. maddesine (Toplantı ve Dernek Kurma Özgürlüğü) ilişkin 6 ihlâl kararı bulunmaktadır. Bu maddeye ilişkin 2023 yılında 16 ihlâl kararı verildiği gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin 14. maddesine (Ayrımcılık Yasağı) ilişkin ihlâl kararı bulunmamaktadır. Bu maddeye ilişkin 2023 yılında 1 ihlâl kararı bulunduğu gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin Ek 1 no'lu Protokolünün 1. maddesine (Mülkiyet Hakkı) ilişkin 2 ihlâl kararı verilmiştir. Bu maddeye ilişkin 2023 yılında ise 4 ihlâl kararı bulunduğu gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin Ek 1 no'lu Protokolünün 2 maddesine (Eğitim Hakkı) ilişkin ihlâl kararı bulunmamaktadır. Bu maddeye ilişkin 2023 yılında ise 1 ihlâl kararı bulunduğu gözetildiğinde düşüş eğilimi olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin Ek 1 no'lu Protokolünün 3. maddesine (Serbest Seçim Hakkı) ilişkin ihlâl kararı 2023 yılında olduğu gibi bulunmamaktadır.

b. Tedbir kararları

2024 yılında Ülkemiz aleyhine 150 adet tedbir istemli başvuru yapılmıştır. Bunlardan sadece 3'ünde durumun aciliyeti nedeniyle tedbir kararı verilmiştir. 22 tedbir talebinin reddine karar verilmiş iken 125 tedbir başvurusu ise kapsam dışı bulunduğundan AİHM tarafından değerlendirmeye alınmamıştır.

c. Dostane çözüm ve tek taraflı deklarasyonlar

Ülkemiz aleyhine yapılan başvurulardan 13 tanesinde “Dostane Çözüm”, 2 tanesinde ise “Tek Taraflı Deklarasyon” nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

4. Değerlendirme:

Ülkemiz hakkında 2024 yılında verilen 67 ihlâl kararının 47 tanesi AİHM'nin yerleşik içtihatlarına konu olması nedeniyle 3 hâkimli “Komite” tarafından verilen karar olup kalan 20 tanesi ise “Daire” kararıdır.

2024 yılında tüm üye ülkeler açısından bakıldığında AİHM'nin yayımladığı verilerde toplam 36.819 başvurunun sonuçlandırıldığı ve 1.000 ihlâl kararı verildiği görülmektedir. Buna göre, ihlâl kararlarının sonuçlandırılan başvurulara oranı %2,72'dir.

Ülkemiz hakkında sonuçlandırılan toplam 6.190 başvuruya bakıldığında 67 ihlâl kararı verilmiş olup ihlâl kararlarının tüm sonuçlandırılan başvurulara oranı %1,09'dur. Buna göre Ülkemize ilişkin ihlâl kararlarının, karara bağlanan başvuru sayısına oranının genel ortalamanın altında olduğu görülmektedir.

Bakanlığımızın savunma görevini üstlendiği 2012 yılından itibaren tüm üye ülkeler açısından bakıldığında sonuçlandırılan 710.739 başvurudan 11.252 ihlâl kararı verildiği görülmektedir. Bu süreçte ihlâl oranı %1,58'dir.

2012 yılından itibaren Ülkemizle ilgili sonuçlandırılan 102.000 başvurudan ise sadece 1.193 ihlâl kararı verilmiştir. Bu süreçte ihlâl oranı %1,17'dir. Bu oranın üye ülkelerin genel ortalama oranının altında kaldığı görülmektedir.